

Af *Dohrmann* (FP) til socialministeren (25/5 76):

„Ministeren bedes oplyse, hvorfor et enkelt af Vietnambørnene ikke er blevet genforenet med resten af børnene, men er anbragt i en afdeling på Sølager under isolerede forhold.“

(Spm. nr. 504).

Begrundelse.

På et spørgsmål fra undertegnede den 12. maj 1976 om, hvornår de sidste af Vietnambørnene skulle løslades fra de lukkede afdelinger, oplyste ministeren, at der efter den 21. maj 1976 ikke ville være flere børn tilbage på de lukkede afdelinger, underforstået at alle omtalte børn efter nævnte dato ville være samlet på Skovholmgård.

Socialminister *Eva Gredals* svar (31/5 76):

I anledning af hr. *Dohrmann*'s spørgsmål kan jeg oplyse, at den vietnamesiske dreng Binh den 19. maj 1976 blev overført fra den lukkede afdeling på Sølager til institutionens åbne afdeling.

Der har været særlige problemer vedrørende drengens placering sammen med de øvrige børn, og drengen har selv i forbindelse med tilbud om placering på andre institutioner udtrykt ønske om enten at forblive på Sølager eller at vende tilbage til Skovholmgård.

Personalet på Skovholmgård er i stadig kontakt med drengen, og der forhandles i øjeblikket om en evt. tilbagevenden.

Formanden:

Jeg minder om, at vi har endnu 16 sager til behandling, som alle gerne skal behandles inden døgnets udgang.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om adgangsregulering ved videregående uddannelser.

(Lovforslag nr. 247. Fremsat 6/5 76. Første behandling 13/5 76. Betænkning 25/5 76).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer samt spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Kristine Heltberg (SF):

Jeg skal naturligvis ikke være den, der prøver at holde folketinget i åndeløs spænding i endnu flere timer end højst nødvendigt, men jeg kan da ikke undlade at benytte denne anledning til endnu en gang at advare mod den form for adgangsregulering, der her er tale om, en adgangsbegrænsning, der netop i en arbejdsløshedsperiode er af en ganske særlig farlig karakter.

I denne forbindelse vil jeg atter en gang stille et spørgsmål til ministeren, som jeg har stillet i udvalget, og bede om at få det besvaret her: har ministeren i relation til begrebet erhvervs erfaring, som skal indgå som et led i optagelsesreglerne for dem, hvis studentereksamen karakterer ikke ligger højt nok, taget højde for, at også de folk, der har været arbejdsløse og derfor har en noget anden form for livserfaring end erhvervs erfaring, bliver taget med i den pulje af folk, der skal have suppleret deres karakter med erhvervs erfaring?

I denne forbindelse vil jeg meget gerne have ministeren til forhåbentlig at afkræfte et rygte, der har været fremme i pressen, om, at der skulle gøres forskel på den form for erfaring, der følger af værnepligten, og den erfaring, der følger af at have været militærnægter. Der har været tale om, at der skulle foreligge et udkast til en bekendtgørelse i den retning, nemlig at militærnægterne skulle stilles anderledes end de unge mennesker, der har aftjent deres værnepligt.

Derudover vil jeg blot atter pege på de urimeligheder, som jeg allerede har peget på ved de gentagne lejligheder, vi har drøftet dette problem, nemlig dette at foretage en adgangsbegrænsning netop i en periode med en så udbredt ungdomsarbejdsløshed. Det ville dog være en stor lykke for landet, hvis så mange som muligt af de unge mennesker fik lært så meget som muligt i denne periode i stedet for at måtte bede om støtte i form af arbejdsløshedsunderstøttelse eller socialhjælp.

Jeg vil videre pege på det socialt farlige i de kriterier, der er blevet stillet. Adgangsregulering synes under alle omstændigheder at være et meget forkert indgreb i den nuværende situation, men specielt adgangregulering på grundlag af studentereksamen karakterer forekommer at være særdeles ubegrundet, og jeg synes ikke, vi i udvalget

[Kristine Heltberg.]

har fået en tilstrækkelig dokumentation for, hvorfor man har besluttet sig til denne form for indgreb i stedet for de stopprøver, som man dog anbefaler fra sagkyndig side.

Alt i alt mener jeg, at der på dette område er ført en meget hasarderet politik, men jeg skal dog erkende, at det trods alt er et fremskridt så at sige i parlamentarisk henseende, i principiel henseende, at vi har fået denne sag ned i salen, således at den ikke, som det i længere tid så ud til, er blevet en sag, der skulle køres på administrative forholdsregler, noget, der efter min opfattelse gik langt uden for den lovhjemmel, ministeren havde på det pågældende tidspunkt; for så vidt synes jeg, vi trods alt er kommet et stykke længere.

Det havde dog været en fordel, hvis man havde ladet sig overbevise om i hvert fald ikke at gribe til adgangsregulering på nuværende tidspunkt, hvor man stadig ved så lidt; specielt forekommer det mig at være absurd, at man netop tager adgangsreguleringen for lægernes vedkommende som det første punkt i en situation, hvor vi dog alle sammen ved, at der ikke er for mange læger, men at der blot ikke er sørget for, at de er kommet ud til at kunne tjene den befolkning, som det var meningen. Den arbejdsløshed, der er blandt læger, ved vi jo alle sammen er aldeles kunstig, og med de behov, der er peget på i retning af arbejdsmedicinsk, socialmedicinsk, forebyggende indsats, er der, så vidt jeg kan se, ikke ført spor bevis for, at adgangsreguleringen på dette punkt vil føre til heldige resultater, måske tværtimod. Vi vil måske om nogle år stå i en situation, hvor vi vil beklage dette indgreb, som jeg forstår der er flertal for, i meget bitre vendinger.

Jeg vil blot på dette tidspunkt endnu en gang erindre om, at dette lovforslag har fået en mildest talt hasarderet behandling i udvalget; f. eks. er en række væsentlige spørgsmål ikke blevet besvaret. Jeg mener, det ville have været heldigt, om man i hvert fald for lægernes vedkommende ventede og lod indgrebet ske, samtidig med at det skete for de øvrige studerende, for dog at prøve, om materialet kunne bære, om indgrebet ikke var forhastet, således som vi mener der er peget på fra en del sagkyndiges side.

Halvgaard (FP):

Fremskridtspartiet har gang på gang henvist til nødvendigheden af adgangsbe-grænsning til de højere uddannelsesinstitutioner. Det er nødvendigt, at der uddannes efter, hvad samfundet har behov for, af hensyn til vor arbejdsløshed og også af hensyn til hele Danmarks alvorlige økonomiske situation, hvor det netop gælder om at udnytte vore ressourcer og vor arbejdskraft bedst muligt.

Vi beklager, at adgangsreguleringen, bortset fra adgangen til lægestudiet, først træder i kraft fra 1977. I modsætning til fru Kristine Heltberg må fremskridtspartiet imidlertid stærkt advare imod, at man ved udvælgelsen eksperimenterer med f. eks. geografiske og kønsmæssige kriterier eller anvender andre tåbelige metoder, f. eks. lodtrækning. Det må i videst muligt omfang være en elevs eksamensresultat og dermed vedkommendes stabilitet, der lægges til grund for optagelse på en højere uddannelsesinstitution.

Fra flere sider har man henvist til, at det vil give anledning til et eksamensræs. Det er da nok muligt, men hvem siger, at der ikke skal bestilles noget på vore uddannelsesinstitutioner? Gennem de senere år er eksamenspensummet jo reduceret. Enhver skole må være en arbejdsplads, hvor der skal bestilles noget, og det er ikke uoverkommeligt at opnå en god eksamenskarakter, hvis viljen til at studere er til stede. Skal Danmark løse arbejdsløshedsproblemet og vort betalingsbalanceunderskud, må vi på alle områder administrere fornuftigt og retfærdigt, ikke mindst i uddannelsessektoren. Der må skabes lige respekt for alle uddannelser, således at så mange som muligt placeres rigtigt i vort samfund under hensyn til evner, lyst og interesser.

I øvrigt skal jeg blot henvise til mit indlæg ved første behandling og bekræfte, at vi vil stemme ja til det foreliggende lovforslag trods dets mangler og utilstrækkeligheder.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil også henvise til det, jeg sagde under førstebehandlingen, og de særlige problemer, vi påpegede dér, og jeg skal derfor ikke gentage dem nu, selv om det forekommer mig, at en række af dem stadig væk eksisterer.

[Lone Dybkjær.]

Fra betænkningen skal jeg blot trække et enkelt punkt frem, nemlig at ministeren over for udvalget har udtalt, at beslutninger om kriterier i adgangsreguleringen forelægges til drøftelse i folketingets undervisningsudvalg. Vi vil gerne have bekræftet, at det sker, inden der er truffet beslutninger om selve adgangskriterierne og metoderne.

Herudover vil jeg tilføje, at der er et flertal i den radikale gruppe, der er tilhængere af tidlige prøver i studiet, stopprøver. Dette lovforslag med tilhørende bemærkninger vil betyde, at adgangsbegrænsning, som der jo står, og ikke adgangsregulering, sker ved optagelsen og på baggrund af karakterer ved den adgangsgivende eksamen. Det betyder for nogle medlemmer i den radikale gruppe, at de vil undlade at stemme for lovforslaget.

Til slut vil jeg ligesom fru Kristine Heltberg pege på de særlige problemer, der er opstået i forbindelse med militærnægterne. Jeg har forstået, at ministeren har taget fat på dette problem og løst det således, at militærnægterne skal sidestilles med dem, der er indkaldt til forsvaret, men jeg vil dog gerne have dette bekræftet.

Freddy Madsen (DKP):

Vi står nu ved afgørelsen af en sag, som efter vores opfattelse bliver ført igennem, uden at der er nogen i dette ting, som med sikkerhed kan vurdere de konsekvenser, det vil få. Den er kørt igennem i udvalget i al mulig hast, og det er jo bemærkelsesværdigt, at repræsentanterne for de uddannelsessøgende forleden dag fik at vide, at når der ikke kunne gøres noget ved spørgsmålet om uddannelsesstøtten, var det, fordi forslaget var for sent fremsat. Dette lovforslag, der drejer sig om begrænsninger og nedskæringer, er fremsat en måned efter, men det kan køres igennem også uden hensyntagen til enhver saglig indvending i retning af, at saglige oplysninger skal bringes frem. Det har endda været umuligt at få meget elementære ting opklaret under udviklingen. Et spørgsmål om de erfaringer, man har på de uddannelsesinstitutioner, der i forvejen har adgangskriterier, om udviklingen i eksamensresultaterne fra gymnasiet på disse institutioner, som kunne klares ved en telefonopringning til disse institutioner, som må

formodes at ligge inde med materialet, er blankt blevet afvist med henvisning til, at det var der ikke tid til.

Sådan behandler man så vigtige og så afgørende spørgsmål, når det drejer sig om nedskæringer, for det er jo reelt det, der er indholdet. Der er ikke tale om, selv om det er forsøgt fremstillet i det omfangsrige materiale, som foreligger, nogen videnskabelighed eller noget som helst andet i opstillingen; tværtimod er man gået ud fra nogle forudsætninger om, hvor mange penge der skulle spares, og så har man klippet en tå og hugget en hæl for at få systemet til at passe, og så skal vi altså have denne adgangsregulering på nuværende tidspunkt.

Det materiale, vi har fået, er jo også derefter: det er fuldt af løse ender alle vegne. Hvis man går ind i det, kan man skridt for skridt påvise, at det i virkeligheden bygger på nogle overordentlig løse ting. Lad os bare tage spørgsmålet om prognoserne. Da vi begyndte at gennemarbejde dette, havde man prognoser for, hvordan situationen ville udvikle sig. Nu kommer man selv og siger, at de prognoser ikke helt holder, men at der vil være en noget mindre tilgang til de højere uddannelser, end man havde forudset, dengang man lavede materialet. Ja men det var jo det, vi andre sagde, allerede dengang vi begyndte at diskutere de ting.

Nu vil man begynde med lægeuddannelserne. Jeg skal ikke gentage, hvad vi har sagt ved førstebehandlingen, og hvad andre har sagt, om, at det materiale hviler på et højst tvivlsomt grundlag, at der i virkeligheden er brug for langt flere læger selv under den nuværende udbygning af sundhedssystemet, men specielt naturligtvis hvis man ville lave én nogenlunde rimelig sundhedsforsorg her i landet. Det er altså den slags ting, man bygger på og mener, det er rimeligt. Det, der er sagen i spørgsmålet om lægerne, er jo, at man har sagt: vi har så og så megen kapacitet på den kliniske uddannelse, og på det grundlag må vi så udarbejde nogle adgangsreguleringer i forbindelse med optagelsen.

Man har lagt megen vægt på, at når man skulle have denne totaldimensionering på de 20.000, skulle det være de kortere videregående uddannelser, der skulle lægges vægt på. Ja men alene på det grundlag har vi jo muligheder for nu at vurdere tingene, for

[Freddy Madsen.]

ministeren lover, at hun vil komme med en redegørelse herom i efteråret 1976. Altså noget af det, som skulle være forudsætnin-
gerne her, har man overhovedet ikke beskæftiget sig med på nuværende tidspunkt, det er noget, som vi kan begynde at behandle engang i efteråret 1976, men den anden side af sagen skal folketinget tage stilling til på nuværende tidspunkt. Også på det område viser det sig jo, at grundlaget er løst, og at det alene er nedskæringerne, der er tale om.

Hvad angår adgangskriterierne, vil man hovedsagelig lægge studentereksamen til grundlag. Der kan naturligvis være delte opfattelser af, hvad det kriterium så bliver. Medicinerrådet ved Københavns universitet har sagt, at der antagelig skal en gennemsnitskarakter på 9 til studentereksamen til for at blive optaget, men hvordan det vil udvikle sig, om det vil gå op eller ned, er der ikke nogen der kan sige på nuværende tidspunkt. Vi ved allerede noget om at gøre studentereksamen til adgangskriterium, for det er der jo draget nogle erfaringer for, og undervisningsudvalget har modtaget et brev, hvori der er givet en efter min mening højst nøgtern gennemgang af de resultater, som er kommet ud af det i Forbundsrepublikken. De viser efter min opfattelse, hvad det er for alvorlige følger, man vil få af hele det system. Det, man taler om dér, er jo, at det har haft så katastrofale følger for hele skole- og undervisningssystemet, at den nuværende socialdemokratiske regering har sagt, at hvis den også kommer til at regere efter 1977, vil den stille forslag om, at man opgiver de adgangsreguleringer, man har på nuværende tidspunkt.

Hvad drejer det sig om? Det drejer sig jo om, at man i gymnasiet først og fremmest vil få fremkaldt en konkurrencementalitet, et eksamensræs af en sådan art, at det bliver højst ubehageligt. Det gælder ikke bare i gymnasiet, men med alle de tanker, der nu ligger om også at opretholde barriererne fra folkeskolen til gymnasiet, kan man formode, at virkningerne også kommer helt ned i folkeskolen.

Det er rigtigt, at man ud over eksamenskriterierne vil foreslå, at erhvervsarbejde skal kunne tælle i den forbindelse. Vi er meget sympatisk indstillet over for, at de,

der kommer ind i videregående uddannelser, også har noget praktisk kendskab til erhverv, men vi ved også, at det har en lang række skadelige følger i det samfundssystem, vi lever i, og det vil også blive resultatet på nuværende tidspunkt, ikke mindst under en ganske betydelig arbejdsløshed.

Vi har spurgt undervisningsministeren, hvad hun forestillede sig, om ikke det kunne føre til, at der ville blive yderligere konkurrence på arbejdsmarkedet med underbetaling osv. Dér fik vi en flot henvisning til, at det er det normale arbejdsformidlingssystem, der virker, og at de unge må henvende sig dér. Ja tak, men vi ved faktisk, at hovedparten af de ansættelsesforhold, som etableres her i landet, går uden om arbejdsformidlingen, og det vil sige, at en række unge — og det kan man i og for sig ikke fortænke dem i, når man indfører dette system — vil være parat til, hvis det drejer sig om et års erhvervsarbejde, at gå ud på nogle betingelser, som er helt uacceptable for fagbevægelsen. Det kan nok undre, at det er den slags letfærdige svar, man får i disse spørgsmål fra undervisningsministeren.

Endelig vil jeg til slut sige, at det er typisk, at man lover, man fremover vil spørge de interesserede organisationer. Det har man ikke gjort på nuværende tidspunkt, man har ikke indhentet udtalelser fra dem, som det faktisk kommer til at dreje sig om. Det vil man gøre engang i fremtiden, men det er nu, man i huj og hast vil gennemføre dette forslag. Vi synes, at den behandling, det har fået her i tinget, med alle de alvorlige konsekvenser, det vil medføre, er helt uacceptabel.

Arnfast (CD):

Dette er jo en bekræftelse af et tidligere tilsagn om den administrative adgangsbe-
grænsning, og jeg skal ikke uddybe det nærmere, kun meddele, at vi fra centrumdemokraterne har boret lidt i spørgsmålet om at lade fagspecifikke karakterer tælle mere end kun gennemsnittet af en studentereksamen, hvor det er afgørende ved optagelse til forskellige studier. Vi har ikke fundet større interesse for det hos ministeren, men vi vil alligevel opfordre såvel ministeriet som fakulteterne, og hvem der ellers skal udforme de endelige adgangskriterier, til at overveje dette spørgsmål. Vi har set af

[Arnfast.]

de svar, der er tilgået udvalget, at det er under overvejelse i andre lande, bl. a. i Forbundsrepublikken, hvor man jo har seks ansøgere for hver én, der optages på lægestudiet. Der er man inde på overvejelser af at lade fagspecifikke karakterer være afgørende. Det vil altså sige, at dér, hvor man allerede har problemerne inde på livet, prøver man at komme til en nytænkning.

Vi har også set, at generelle undersøgelser viser, at dér, hvor man har stopprøver, synes en god studentereksamen at trække en god stopprøve med sig. Jeg går ud fra, at de samme forhold vil gøre sig gældende her, altså at gode fagspecifikke karakterer ved en studentereksamen også vil give gode resultater inden for samme felt, og det er derfor, vi gerne ser, at disse kriterier også tages med ind. Vort mål og vore tanker med den videregående uddannelse er jo netop at få niveauet og den faglige ekspertise op på så højt et plan, som det er muligt. Vi har fra andet udvalgsarbejde forstået, at den danske lægeuddannelse såmænd ikke er så berømt ude i Europa, som vi troede. Det vil vi gerne have rettet op, og derfor skal ministeren og universiteterne ikke høre knubbede ord fra vores side, hvis de i deres overvejelser inddrager problemet om netop fagspecifikke karakterer, altså hensyntagen til det område, som folk til studentereksamen har vist særlige evner for.

Der er et andet argument, der taler for det, og det er, at vi gerne vil støtte de studerende, som allerede fra gymnasiet målbevidst stiler mod en dygtiggørelse inden for et bestemt område og derfor målretter sig måske mod de uddannelser, hvor de kan forudse der er stor konkurrence.

Steen Folke (VS):

Ordføreren for regeringspartiet og ordførerne for forskellige borgerlige partier mener åbenbart ikke, at dette lovforslag er så betydningsfuldt, at der er grund til at sige noget om det ved anden behandling.

Den måde, dette forslag er blevet hastet igennem på, er en skandale. Det er som bekendt mindre end en måned siden, lovforslaget blev fremsat, og det skal gøres færdigt ved tredje behandling i overmorgen. Jeg tænker ikke så meget på den overordentlig summariske behandling, forslaget har fået i

udvalget, for nu at sige det på en pæn måde. Der kan henvises til, at udvalget har drøftet de ting, der ligger i lovforslaget, på tidligere tidspunkter, ved Marienborgmøder f. eks. Langt alvorligere er det, at man ved at haste forslaget igennem reelt har sat de uddannelsesinstitutioner og de uddannelsessøgende, som rammes af forslaget, ud af spillet.

Det er betegnende, at udvalget, som det fremgår af betænkningen, kun har modtaget to henvendelser udefra. Det kunne tyde på, at det er et ligegyldigt, betydningsløst forslag, men det er jo ikke lige præcis tilfældet. Faktisk er der tale om det mest drastiske indgreb over for de videregående uddannelser i mange år. I et forsøg på at få en bare nogenlunde anstændig behandling af forslaget har jeg i udvalget bedt om de berørte institutioners kommentarer til lovforslaget. Dette har ministeren nægtet, ikke med henvisning til tidspresset, men med en argumentation, som jeg faktisk vil bede ministeren om at gentage her fra talerstolen; jeg må jo ikke referere fra udvalgmøderne. Måske skyldes hastværket, at ministeren har haft dårlige juridiske rådgivere, men det er i hvert fald praktisk for regeringen, at lovforslaget bliver listet hurtigt igennem uden for megen blæst.

VS er imod adgangsbegrænsning ved de videregående uddannelser. Ministeren foretrækker at kalde det tilgangsregulering eller adgangsregulering som her i lovforslaget. Det lyder vist ikke så slemt, men i realiteten er det naturligvis ganske det samme. Det betyder, at yderligere i tusindvis af unge kan melde sig til køen af arbejdsløse i de kommende år.

De borgerlige partier har i betænkningen fromt henvist til, at de forudsætter en udbygning af de korterevarende videregående uddannelser. Det skal der nok også komme i et vist omfang: erhvervslivet vil gerne have kortvarigt indoktrinerede, veltilpassede medarbejdere. Det mest konkrete, vi har set, er planerne om etårige erhvervssproglige og erhvervsøkonomiske uddannelser. De øvrige planer er mere luftige, og der er ingen grund til at tro, at disse planer kan klare den store søgning til videregående uddannelser i de kommende år.

Jeg skal ikke gentage min mere principielle argumentation imod adgangsbegrænsning fra førstebehandlingen af dette lovforslag.

[Steen Folke.]

slag og forespørgselsdebatten sidste efterår. Jeg ved naturligvis godt, at enhver form for rimelig argumentation preller af på det borgerlig-socialdemokratiske flertal, der går ind for adgangsbeholdningen. Den er led i en kapitalistisk uddannelsesplanlægning, der skal varetage kapitalens og statens, ikke lønarbejdernes og de uddannelsessøgendes, behov.

Jeg vil nøjes med at tage et enkelt spørgsmål op. Hvis der absolut skal gennemføres adgangsbeholdning, hvorfor så ikke foretage den ved hjælp af lodtrækning? Jeg har før i detaljer gennemgået problemerne ved at lægge studentereksamen karakterer til grund. Det er både uretfærdigt, uhensigtsmæssigt, socialt diskriminerende, og der kunne siges meget mere om det. Lodtrækning indebærer dog en form for højere retfærdighed. At det samtidig vil fokusere på adgangsbeholdningens vilkårlighed, skal jeg ikke beklage. Men selv pæne socialdemokrater som uddannelsesforskerne Erik Jørgen Hansen og Bente Ørum har jo argumenteret for lodtrækningsmetoden. Hvorfor er ministeren imod den? Er ministeren virkelig mere enig med fremskridtspartiets ordfører, hr. Halvgaard, end med sin partifælle hr. Erik Jørgen Hansen?

Bertel Haarder (V):

Således opfordret skal jeg udtale, at for et liberalt parti kræver det en god begrundelse, når man vil forhindre de unge i at studere, hvad de vil. Vores begrundelse er, at der er en skæv fordeling af lærerkrefter og bygningskapacitet inden for uddannelsessektoren, og at vi har brug for at frigøre ressourcer på områder med overproduktion for bl. a. at bruge pengene til udbygning af de kortere uddannelser, hvor der ikke er den samme overproduktion af kandidater. Derfor har vi arbejdet for, at denne bemyndigelse til ministeren bliver ledsaget af en bemærkning desangående, og vi er glade for, at der blev et flertal her i forlketingen for at udtale følgende, som står i betænkningen:

„at adgangsreguleringen kun har mening, hvis der på de områder, hvor tilgangen begrænses, samtidig frigøres midler til udbygning af kapaciteten på områder med bedre beskæftigelsesudsigter, herunder de kortere erhvervsforberedende uddannelser. Gennem

et bedre alternativ til de længerevarende videregående uddannelser kan der skabes en naturlig regulering af adgangen og en bedre anvendelse af samfundets ressourcer.“

Det vil også sige, at vi har det håb, at man gennem almindelig oplysning, ved at fortælle de unge, hvordan beskæftigelsesmulighederne er, og ved at forbedre alternativerne til de lange videregående uddannelser kan få de unge til på den ganske naturlige måde ad det frie valgs vej at gå ind på de områder, hvor de har chancer for at få job senere hen.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg skal ikke forlænge diskussionen meget, men vil dog gerne anføre et par betragtninger. I alle de undersøgelser, jeg kender, er der en udmærket overensstemmelse mellem relevante fag og den endelige eksamen ved de højere læreanstalter. Der er også en pæn overensstemmelse mellem et gennemsnit af studentereksamen og den endelige eksamen ved de højere læreanstalter. Der findes jo af gode grunde ingen undersøgelser af resultater ved stopprøver, fordi undersøgelsen jo må starte med dem, der har bestået stopprøve, og det var dem, der ikke består, vi gerne skulle have med i en sådan undersøgelse; det kan de altså ikke komme, og derfor er der ingen undersøgelse.

Men der er nok ét forhold, man må tage i agt, når man laver en stopprøve meget hurtigt efter begyndelsen til et studium. Unge i den by, hvori den højere læreanstalt ligger, fortsætter i hjemmemiljøet, andre unge uden for universitets- eller læreanstaltbyen skal ikke alene skifte til et uvant studiemiljø — her er de lige med dem fra læreanstaltbyen — men de er også nødt til at skifte hjemmemiljø. Hurtige stoppeksamener har derfor en indbygget tendens til diskrimination mod unge uden for byer med læreanstalter.

Jeg føler mig, som det fremgår af ovenstående, ikke ganske fremmed over for ministerens lovforslag, selv om jeg mener, det kunne være endnu bedre, men jeg må sige, at det at fastsætte et tal på 20.000 uden videre for dem, der skal have ret til at få en videregående uddannelse, kan jeg ikke acceptere. Jeg vil derfor undlade at stemme. Dette at vælge et tal på 20.000 virker på mig, som om det fuldstændig er grebet ud af

[Bernhard Baunsgaard.]
 luften, og en begrundelse, der skulle bygge på, at det jo er det antal pladser, vi nu engang tilfældigvis er endt med i året 1976, virker næsten som en fornærmelse på mennesker, der overhovedet kan tænke.

Gerda Møller (KF):

Af hensyn til alt det, der er på programmet i dag, havde jeg ikke tænkt mig at sige noget, men når man bliver provokeret, når der bliver sagt, at man åbenbart ikke gider sige noget fra de borgerlige partiers side, så vil jeg alligevel tage ordet. Da vi jo går ind for lovforslaget, som det foreligger, er der ikke så forfærdelig meget nyt at sige. Men skal jeg endelig sige noget, skal det være, at jeg er tilfreds med, at ministeren over for udvalget har udtalt, at hun, før der bliver truffet beslutning om kriterier for adgangreguleringen, vil tage en drøftelse i undervisningsudvalget foruden de andre forudsætninger, der i forvejen var.

Ellers kan jeg ikke sige, at vi har fået så store indrømmelser på de punkter, vi ikke har været tilfredse med; her tænker jeg på stopprøverne, som vi jo gerne ville have haft med ind i billedet, og som andre ordførere har været inde på, og jeg tænker også på den hurtige tilvejebringelse af de nye korte videregående uddannelser, som giver adgang til stillinger i erhvervslivet; det kunne nok have været nødvendigt nu, hvor et nyt hold unge går ud i arbejdsløsheden.

Vi anbefaler som sagt lovforslaget til vedtagelse.

Undervisningsministeren (*Ritt Bjerregaard*):

Fru Kristine Heltberg rejste spørgsmålet om de værnepligtiges stilling, og det samme gjorde fru Lone Dybkjær. Jeg skal her referere fra en skrivelse, som også vil fremkomme til folketingets undervisningsudvalg, så man er klar over, hvordan forholdene er på dette område.

Med indførelse af egentlig værnepligtsløn pr. 1. april 1976 ville værnepligten umiddelbart være omfattet af kriteriet lønnet fuld-tidsarbejde, men under hensyn til, at militærnægterne efter bemærkningerne til forslaget til lov om ændring af lov om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde, der ventes vedtaget i denne folketingssamling, ikke vil blive omfattet af lønordningen, har

jeg ikke fundet det hensigtsmæssigt at lade lønkriteriet være afgørende i relation til værnepligten. I stedet vil det i bekendtgørelsen om optagelse ved lægeuddannelsen, der udstedes efter vedtagelsen af lov om adgangregulering ved videregående uddannelse — det lovforslag, vi behandler nu — blive fastsat, at aftjent værnepligt medregnes på lige fod med lønnet erhvervsarbejde. Herved sikres det, at værnepligt medregnes, uanset på hvilken måde den er aftjent.

Fru Kristine Heltberg var igen inde på spørgsmålet om stopprøver, og også andre ordførere har omtalt det. Jeg vil gerne gentage, hvad jeg sagde allerede ved førstebehandling af dette lovforslag, men som jeg desværre ikke har fået noget svar på i de videre drøftelser, vi har haft om disse spørgsmål. Jeg stillede det spørgsmål, hvordan man egentlig ville opfatte disse stopprøver, hvad det egentlig ville sige, hvad systemet gik ud på, hvilke tanker der lå bag disse stopprøver. Jeg spurgte også, hvad de unge mennesker skal gøre, når de ikke optages, altså hvad der sker, når man har deltaget i et år og består eksamen, men alligevel ikke kan optages. Skal man så fortsætte i samme uddannelse, gå ind i en anden uddannelse, eller hvordan har man tænkt sig det system skal fungere? Det har været karakteristisk for den megen snak om stopprøver, at den aldrig nogen sinde er blevet fulgt op med konkrete forslag til, hvordan man overhovedet havde tænkt sig det skulle kunne lade sig gøre. Jeg forstod også fru Lone Dybkjærs bemærkninger om tidlige prøver i studiet som et forsøg på at fjerne sig fra en alt for fastlåst opfattelse af stopprøver. Jeg synes, vi skulle tage den diskussion op, hvad vi skal forstå ved tidlige prøver, som jeg opfatter som et led i et uddannelsessystem, altså på en anden måde end den traditionelle opfattelse af stopprøverne.

Fru Kristine Heltberg og hr. Freddy Madsen havde også nogle bemærkninger om antallet af læger i dag. Det er også sagt tidligere fra denne talerstol, og det skal gentages her i dag: der er ikke regnet med antallet af læger i dag ved den begrænsning, vi foretager; der er regnet med det antal læger og det antal studerende, der er i systemet, og det vil sige dem, vi forventer at have færdige i 1985-87. Der er endvidere regnet med en udvidelse af fagene arbejdsmedicin og soci-

[Undervisningsministeren.]

almedicin. Der er også regnet med en udbygning af bedriftslægeordningen, og alligevel regner vi med på grundlag af det antal studerende, vi har i systemet, at der vil være ca. 3.000 læger tilovers. Der er altså taget højde for alle disse mange nye funktioner, som vi mener lægerne skal varetage.

Både fru Kristine Heltberg og hr. Freddy Madsen var inde på, at en række spørgsmål ikke var blevet besvaret. Jeg går ud fra, at formanden for udvalget kan bekræfte, at alle de spørgsmål, der er stillet, også er blevet besvaret.

Hr. Freddy Madsen havde også nogle bemærkninger om vores prognoser. Jeg vil godt her understrege, at vi aldrig har sagt, de var endelige. Vi har heller aldrig sagt, det var det bedste, man kunne præstere på dette område. Vi har fremhævet utilstrækkeligheden, vi har fremhævet, at det var det bedste, vi kunne klare på nuværende tidspunkt, at de skulle revideres løbende, og at vi med enhver begrænsning må regne med en meget stor fejlmargen.

Hr. Freddy Madsen var også inde på de korterevarende videregående uddannelser og sagde, at det var en forudsætning, som man ikke havde fået opfyldt i forbindelse med det forslag, vi nu diskuterer. Det mener jeg er en misforståelse. Det, der er tale om, er, at man i løbet af et par år vil stå i en situation, hvor man, hvis vi ikke har fundet nye uddannelser, vil udelukke en række unge fra at få en uddannelse og fra at få en erhvervskompetence, men vi fastlægger jo netop ikke adgangs begrænsning for andet end lægestudiet på nuværende tidspunkt, idet vi regner med, at vi netop får drøftelsen omkring de korterevarende videregående uddannelser før en totaldimensionering.

Jeg skal ikke sige meget om den artikel fra Vesttyskland, som hr. Freddy Madsen henviste til. Den har jeg også læst med stor opmærksomhed, og det, der er karakteristisk, er jo, at artiklen slutter med at sige, at det vesttyske system i øvrigt ikke ligner det, der er foreslået her i landet. Derfor turde det være letsindigt med de sammenligninger, hr. Freddy Madsen kom ind på.

Det er heller ikke rigtigt, at der ikke er indhentet udtalelser fra dem, det drejer sig om; tværtimod har lægebekendtgørelsen været sendt ud til høring både ved institutio-

nerne og ved organisationerne, ligesom der har været forhandlinger efter denne høringsprocedure.

Hr. Arnfast var inde på spørgsmålet om fagspecifikke karakterer, og hr. Arnfasts udtalelser kunne tydes derhen, at han mente, jeg havde afvist en hvilken som helst overvejelse om de ting. Det mener jeg ikke jeg har. Jeg ville finde det uheldigt, hvis man udvalgte bestemte fag til at være de eneste, der skulle kunne give adgang, fordi det meget let vil betyde første-, anden- og tredjeklasses fag og en lang række fag i gymnasiet, som man ikke behøver at gøre noget ud af. På den anden side synes jeg også, man kan forestille sig den ordning, at man ønsker et bestemt karakterresultat i et bestemt fag, som så i øvrigt sammenholdes med den generelle studentereksamen. Det har bl. a. været overvejet i forbindelse med lægebekendtgørelsen i fysik/kemi, men er sidenhen frafaldet efter drøftelse med institutionerne.

Hr. Steen Folke rejste spørgsmålet om lodtrækning. Jeg har allerede tidligere haft lejlighed til at give hr. Steen Folke et svar; det skal han gerne få igen. Min modstand imod lodtrækning skyldes, at de er endnu mere tilfældige end de metoder, vi i øvrigt kan anvende, og det vigtigste for mig, nemlig at de er helt umulige at forbedre: klarer man ikke lodtrækningen den ene gang, har man ikke nogen mulighed for at forbedre sine chancer for at klare lodtrækningen næste gang, og de konsekvenser, det kan give også med hensyn til oparbejdelse af en studiegæld, synes jeg ikke hr. Steen Folke var meget inde på.

Til hr. Bertel Haarder blot den enkelte bemærkning, at socialdemokratiet er enig i de betragtninger, der er anført i betænkningen. Når vi ikke har tilsluttet os dem, skyldes det alene, at vi betragter dem som selvfølgelig, og at det er det grundlag, vi har haft for den planlægning, der i øvrigt er foregået på dette område.

Jeg takker hr. Bernhard Baunsgaard for den udmærkede iagttagelse med hensyn til stopeksaminerne. Jeg er enig i den sociale diskrimination, kunne man sige, i hvert fald geografisk, som ville ligge i disse stopeksaminer.

Hr. Bernhard Baunsgaard spurgte også, om de 20.000 var grebet ud af luften, og

[Undervisningsministeren.]

mente, at det var fremkommet på grundlag af det antal pladser, vi rent tilfældigt havde her i 1976. Det er de ikke, al den stund vi i virkeligheden aldrig har gjort op, hvor mange pladser vi har på de højere læreanstalter. Den oversigt får vi jo først, når vi får den studenterregistrering, som i virkeligheden også hører med til hele dette planlægningsmateriale. Det, det drejer sig om med de 20.000, er at undgå, at nogen unge ikke kan få en uddannelse. De 20.000 er altså udtryk for, hvor mange unge vi har haft inde i gymnasiet og i HF, plus en vis del dispensater. Det mener jeg ikke er et tal, der er fastfrosset af den grund. Det er derfor, vi har arbejdet med de korterevarende videregående uddannelser, og mit ræsonnement er, at alle på den ene eller den anden måde må have en erhvervskompetence efter at have gennemgået et uddannelsesforløb. Derfor har vi fastslået de 20.000 som en planlægningsforudsætning og altså som noget, vi bestemt regner med kan revideres efterhånden.

Kristine Heltberg (SF):

Jeg skal ikke være den, der går ind for stopprøver, da jeg principielt er modstander af den foreslåede form for adgangsbegrænsning, men det forekommer mig dog, at ministeren gennem stopprøverne havde haft en slags nøgle til den samordning mellem kortere- og længerevarende uddannelser, som vi har fået løfte på de skal have mulighed for at blive henvist til. Det forekommer mig, at netop forberedelsen til en stopprøve til én bestemt uddannelse, der er indrettet på en sådan måde, at det giver en meningsfyldt form for undervisning — dog et led i en uddannelse, som kan anvendes i en anden, f. eks. korterevarende uddannelse — ville have været et langt mere frugtbart middel til at dele unge op efter deres forskellige anlæg og interesser end dette stop ved porten, dette stop, som man måske synes er mere geografisk retfærdigt. Det forekommer mig særdeles ejendommeligt som ræsonnement betragtet, da vi jo udmærket ved, at niveauet på de forskellige gymnasier i de forskellige egne og i de forskellige fag er så varierende, som det jo alle dage har været. Vi har ikke fået noget som helst bevis for, at det på nogen måde er geografisk sikrere at

komme som provinsstudent fra en by, hvor undervisningen måske har haltet i et eller andet fag, end det er at komme ud for en meningsfyldt undervisning et år; så har man dog haft noget ud af den tid, man har tilbragt i staden.

Derudover vil jeg gerne pege på, at i den dokumentation, vi har fået specielt med hensyn til lægerne, er der nok taget højde for, som ministeren siger, at der skal være læger af forskellig art, socialmedicinere, bedriftslæger o. lign., men så vidt jeg kan se, er disse tal indrettet efter facitlisten, efter det baglænsprincip, at man først tager facit og derefter indstiller sine beregninger. Der er ikke ført noget som helst bevis for, at der virkelig vil være brug for 600 bedriftslæger. Der er ikke ført bevis for, at de tal har noget med en virkelig grundig og fornuftig forebyggende helsetjeneste at gøre.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Kun denne korte bemærkning til det, som fru Kristine Heltberg sagde om det meget forskelligartede niveau ved gymnasierne, at det kender jeg ikke.

Freddy Madsen (DKP):

Der er ét punkt, hvor jeg kan takke ministeren for hendes svar, og det var den klare erkendelse af, at de prognoser, man bygger på, er meget usikre. Det er mildt sagt; en af de meget væsentlige indvendinger, vi har anført imod adgangsbegrænsningen, har været, at de prognoser, man byggede på, var uden ethvert hold i virkeligheden, men hvis man var tilhænger af adgangsbegrænsning, måtte det efter min mening være en af forudsætningerne, at man kunne give bare en nogenlunde klar forudsigelse af, hvad det var, man havde behov for. Det kan man ikke, og når man så sammenkæder det med problemet, at man nu vil overføre dem til nogle korterevarende uddannelser, hvor det i hvert fald med sikkerhed på nuværende tidspunkt kan siges at problemerne er endnu større, end de vil være for de langvarige uddannelser på længere sigt, så har vi hele det uholdbare grundlag, og hermed er i og for sig hele den saglige argumentation for at gennemføre adgangsbegrænsning faldet bort. Det vidste vi sådan set på forhånd, men det er da meget rart, at ministeren nu bekræfter det.

[Freddy Madsen.]

Hvad angår spørgsmålet om udviklingen i Forbundsrepublikken, er det rigtigt, at der i den henvendelse, vi har fået, gøres opmærksom på forskellighederne. Dem synes jeg heller ikke vi skal lukke øjnene for, og jeg skal ikke male fanden mere på væggen, end det er rimeligt i denne sag, og ikke sige, at vi kommer ud i en ganske tilsvarende situation som den, man har oplevet i Vesttyskland. Men lad os se på hovedlinjerne i det, man her gennemfører. Nu tager man altså først lægeuddannelserne; det er helt stensikkert, at vi også får det på de humanistiske uddannelser, det er lige så sikkert, at de foranstaltninger, der her gennemføres, vil medføre, at der bliver kødannelser ved disse uddannelser, og at det efter al sandsynlighed — jeg tror godt, man kan sige det, og det har jeg tidligere sagt til ministeren — vil føre til, at vi får adgangsbegrænsning over hele feltet. Så undgår man ikke, at kampen om at komme igennem nåleøjet opstår. Man undgår ikke, at den i det mindste smitter af ned i gymnasiet, og jeg er også nogenlunde sikker på, at den med de ambitioner, man udbreder blandt forældrene, også vil komme til at spille en uhyggelig rolle i folkeskolen. Det er ikke sikkert, at det bliver helt så slemt, som det på nuværende tidspunkt er i Forbundsrepublikken, men jeg vil dog spørge ministeren: giver det ikke en smule uro i sjælen at se, hvad der sker dernede? Giver det ikke også nogle onde anelser om, at selv om det ikke bliver helt så slemt, som det er dér, kan det blive galt nok også hos os?

Steen Folke (VS):

Som den gode lærerinde ministeren også er, siger hun mildt bebrejdende og lidt træt til mig, at hun da gerne skal gentage, hvad hun allerede én gang har forklaret mig, hvorfor hun er imod lodtrækning som adgangsbegrænsningsmetode. Nu er det ikke sådan, at jeg bare har været en opmærksom elev, der ikke hørte og forstod, hvad ministeren sagde første gang. Sagen er den, at første gang jeg fik et svar, fik jeg det i undervisningsudvalget bag lukkede døre, og jeg synes, at ministerens argumentation fortjente at komme frem her i lyset fra talerstolen.

Jeg skal ikke gå ind i nogen argumenta-

tion omkring synspunkter om lodtrækning som adgangsbegrænsningsmetode; sådan set vil jeg først og fremmest opfordre ministeren til at diskutere det med de socialdemokratiske uddannelsesforskere. VS har hele tiden understreget, at vi er imod adgangsbegrænsning, uanset hvilken metode man anvender. Det er selvfølgelig det primære for os; jeg har bare sagt, at skulle det endelig være, mente jeg, at lodtrækning var at foretrække.

Det, der kalder mig på talerstolen, er i øvrigt mere en anden ting, en ting, som ikke har så meget at gøre med substansen i denne diskussion, for den mener jeg under alle omstændigheder er spildt krudt. Ministeren undlod at svare på noget, jeg bad om at få svar på i første runde, og jeg vil da gerne prøve en gang til; det har nemlig også noget at gøre med noget, der er foregået bag undervisningsudvalgets lukkede døre. Det ville selvfølgelig være lettere, hvis man kunne åbne dørene til de udvalg, sådan at vi ikke behøvede at lave dobbeltarbejde og få tingene frem to gange. Jeg vil gerne endnu en gang bede ministeren om over for folkettingen at gentage den argumentation, som hun fremførte over for mig i et samråd i undervisningsudvalget, da hun afviste at indhente de berørte institutioners kommentarer til dette lovforslag. Jeg mener i virkeligheden, det er et ret væsentligt spørgsmål. Der er tale om et meget afgørende, meget vidtrækkende og i bemærkningerne særdeles detaljeret forslag om adgangsbegrænsning. Jeg mener, det havde været overordentlig rimeligt at indhente i det mindste de berørte institutioners kommentarer til det, vel vidende, at der var kort tid og alt muligt andet, men ministeren brugte jo ikke argumentationen, at det af tidsmæssige grunde ikke kunne lade sig gøre, men en mere principiel argumentation for, hvorfor ministeren ikke mente, at de forskellige institutioner, universiteter og andre højere læreanstalter skulle have adgang til at udtale sig om dette lovforslag. Og det vil jeg gerne bede hende om at gentage her.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Da nu fru Kristine Heltberg her i anden omgang understregede, at hendes parti ikke gik ind for stopprøverne, kan jeg måske

[Undervisningsministeren.]

bedre forstå, at jeg ikke blev særlig meget klogere efter det andet svar, jeg modtog. Jeg forstod det nærmest sådan, at stopprøverne nu skulle give en form for erhvervs erfaring, og det egner sig næppe i dag til at få den endelige afklaring, men jeg synes nok, det var et spørgsmål, uddannelsesudvalget skulle tage op, når vi behandler den videre planlægning omkring de videregående uddannelser.

Så skal jeg også til beroligelse for fru Kristine Heltberg sige, at selv om vi nu ikke har haft de samme forudsætninger ved anslaget på bedriftslægeordninger o. lign., så nævnte jeg også, at der var i hvert tilfælde ca. 3.000 læger, som ikke var puttet ind i nogle af disse rammer, og de har derfor en mulighed for at blive fordelt nogle af de steder, hvor fru Kristine Heltberg mente at der manglede nogle.

Til hr. Freddy Madsen blot den enkelte bemærkning, at vi for at forbedre vores prognosemateriale jo også, som hr. Freddy Madsen ved det, har planer om at nedsætte et arbejdsmarkedsprognoseinstitut, således at vi løbende kan få forbedret vores planlægningsmateriale.

Hr. Freddy Madsen spurgte også, om jeg ikke havde uro i sindet vedrørende de ting, man nu kunne lære omkring Vesttyskland, og jeg vil da gerne her sige, at jeg synes da bestemt, vi skal lære af de erfaringer, man har gjort i Vesttyskland, så vi ikke behøver at begå de samme fejltagelser her, og det forsøger vi efter bedste evne.

Så vil jeg takke hr. Steen Folke for omsorgen for, at jeg får snakket med de socialdemokratiske uddannelsespolitikere, som ikke sidder i folketinget, og jeg kan over for hr. Steen Folke bekræfte, at det gør jeg både i denne sag og i andre.

Så spurgte hr. Steen Folke også til kommentarer fra institutionerne. Her vil jeg gerne understrege, hvad jeg også sagde i udvalget, som hr. Steen Folke fremhævede det, at der er tale om en bemyndigelseslov i denne sag. Der er tale om nogle fyldige planlægningsforudsætninger i bemærkningerne, og jeg mener ikke, at planlægningsmaterialet skal gøres til genstand for en egentlig høring, men at institutionerne selvfølgelig løbende skal inddrages også i det arbejde, der foregår omkring adgangsbe- grænsning-

gen på de højere læreanstalter, således som de også er blevet det omkring bekendtgørelsen for lægeuddannelsen.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Nu ved jeg ikke præcis, hvad ministeren mener med planlægningsbemærkninger, det var vist det ord, der blev brugt, i lovforslaget her. Men vil ministeren virkelig fastholde, at det ikke tilkommer de berørte institutioner, universiteter og andre læreanstalter at udtale sig om en generel bemyndigelseslov til at indføre adgangsbe- grænsning overalt med detaljerede anvisninger i bemærkningerne på, efter hvilke kriterier denne adgangsbe- grænsning tænkes indført? Mener ministeren virkelig ikke, at det er rimeligt at lade de pågældende institutioner komme med deres kommentarer til et lovforslag med de bemærkninger, der ligger her? Det vil jeg gerne have helt præcist.

Undervisningsministeren (*Ritt Bjerregaard*):

Jeg skal love formanden, at jeg skal ikke forlænge debatten, men blot henvise til den første bemærkning i betænkningen, der går ud på, at jeg over for udvalget har udtalt, at beslutning om kriterier i adgangsreguleringen forelægges til drøftelse i folketingets undervisningsudvalg.

Jeg skal gerne gentage, hvad jeg også sagde før; at institutionerne selvfølgelig fortsat vil blive inddraget i arbejdet.

Lovforslagets §§ 1-6 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om styrelse af højere uddannelsesinstitutioner.

(Lovforslag nr. 65. Fremsat 7/11 75. Første behandling 2/12 75. Betænkning 25/5 76).